

Inkorporering av standardavtals skiljeklausul – analys

Analys

Högsta domstolen 2023-05-17, mål nr [Ö 4116-22](#) (Husqvarnas skiljeavtal)

Ett skiljeavtal är i grunden ett vanligt avtal som råkar handla om tvistlösning. På motsvarande sätt är en skiljeklausul i grunden en vanlig avtalsklausul som råkar handla om tvistlösning. I Högsta domstolens mål Ö 4116-22 (Husqvarnas skiljeavtal) var frågan om kraven var uppfyllda för att de avtal som hade slutits innefattade en skiljeklausul. Flera olika avtal aktualiserades och flera olika invändningar gjordes. En inte oväsentlig del av målet handlar därtill om hur ett standardavtal inkorporeras i ett individuellt avtal. Jon Kihlman har analyserat beslutet för JP Infonet.

OMSTÄNDIGHETERNA I MÅLET

Plastunion ingår i en koncern som tillverkar och levererar plastkomponenter till Husqvarna. Plastunion ansökte om stämning mot Husqvarna och yrkade ersättning om drygt 330 000 kronor för levererade varor. Husqvarna invände att det fanns ett skiljeavtal mellan dem och att det därför förelåg ett rättegångshinder.

Frågan i målet anges i beslutets punkt 5 vara om det finns ett gällande skiljeavtal mellan parterna. Tingsrätten bedömde att tvisten omfattades av ett skiljeavtal och avvisade därför käromålet. Hovrätten delade tingsrättens bedömning och ändrade inte dess beslut.

AVTALSFRIHET

Den svenska obligationsrätten innebär en i det närmaste total avtalsfrihet. Friheten är särskilt påtaglig inom den kommersiella avtalsrätten: Parter får med få undantag avtala om vad de vill, hur de vill och på vilka villkor de vill. De får följaktligen även avtala om hur eventuella tvister ska lösas.

Ur det perspektivet är möjligheten att avtala om tvistlösning genom skiljeförfarande en självklarhet. Att ett skiljeavtal har kommit att utgöra ett rättegångshinder är därmed närmast en följd av en tolkning – och framför allt en tillämpning – av skiljeavtalet.

I förhållande till utgångspunkten i avtalsfrihet är den begränsning som Högsta domstolen (HD) anger i punkterna 12–14 tämligen märklig. Där anges således att ett skiljeavtal bara träffar "ett i avtalet angivet rättsförhållande", att rättsförhållandet ska vara "fullt individualiserat" och att "ett skiljeavtal inte kan avse alla framtida tvister mellan parterna" utan att "det måste konkretiseras till ett visst rättsförhållande". Man kan onekligen fråga sig vilken nytta en sådan begränsning av parternas dispositionsmöjlighet skulle tänkas göra. Varför ska parter inte tillåtas avtala att just "alla framtida tvister" mellan dem ska lösas genom skiljeförfarande, låt vara att ett sådant avtal rimligtvis såvitt avser just framtida tvister bör kunna sägas upp av den ena parten? De angivna inskränkningarna framstår som obetänkta, omotiverade och knappast korrekta. Snarare än att uttrycka ett förbud syftar de nog bara till att säkerställa att en tolkning av en skiljeklausul i utkanten av dess eventuella tillämpningsområde görs tämligen restriktivt.

INKORPORERING AV STANDARDAVTAL

Frågan om ett skiljeavtal har slutits ska enligt beslutets punkt 10 bedömas enligt allmänna avtalsrättsliga principer. Allt annat vore onekligen märkligt. När ett standardavtal innehåller en skiljeklausul blir frågan därför i första hand om standardavtalet har blivit en del av det individuella avtalet.

Som utgångspunkt gäller enligt punkt 11 att en part måste få kännedom om standardavtalet före – eller åtminstone vid – avtalslutet för att det ska bli en del av avtalet. För det räcker att en hänvisning görs till standardavtalet. Standardavtalet måste i princip även vara tillgängligt för parten. Däremot krävs inte att parten har tagit del av det. Hänvisningen och tillgängligheten räcker.

I punkt 11 anger HD också att högre krav för "skiljebundenhet" bör ställas om skiljeklausulen är oväntad, överraskande eller särskilt betungande. En sådan uppfattning synes alltid ha funnits beträffande villkor i standardavtal. Sedan åtminstone 1976 – när [36 §](#) avtalslagen (1915:218, AvtL) trädde i kraft – har den emellertid för svenskt vidkommande varit onödig och principiellt felaktig: Det blir onekligen ganska märkligt om en hänvisning till ett standardavtal ska anses omfatta bara vissa delar av dokumentet men inte andra delar, när den ändå innebär att den part gentemot vilken hänvisningen görs har anledning att läsa och ta ställning till hela dokumentet. En bättre ordning är rimligtvis att låta hänvisningen omfatta hela standardavtalet och hantera enskilda klausuler i det genom en bedömning enligt 36 § AvtL av deras skälighet.

Parternas talan

Parternas talan delas lämpligen upp i delar med avseende på de olika grunder som Husqvarna angav som stöd för att käromålet skulle avvisas och Plastunions däremot svarande invändningar. Husqvarnas grunder anges i beslutets punkt 6 och punkt 8. Plastunions invändningar anges i beslutets punkt 7.

Husqvarnas gamla avtal med andra bolag inom Plastunion-koncernen

Husqvarnas första grund var att bolaget åren 1995 och 2005 hade slutit avtal med andra bolag inom Plastunion-koncernen, att de avtalen innehöll skiljeklausuler och att Plastunion var bundet av dem.

Plastunion invände att det inte var part i något av de angivna avtalen och därför inte heller var bundet av dem samt att Husqvarna under alla förhållanden har sagt upp avtalen under år 2016.

Husqvarnas och Plastunions Supply Agreement från 2007

Husqvarnas andra grund var att parterna under 2007 slöt ett ramavtal vilket innehöll en skiljeklausul och att det är tillämpligt för de leveranser som tvisten avser.

Plastunion invände att avtalet från 2007 har blivit "overksam" eftersom Husqvarna inte gjorde några beställningar enligt det förrän efter 2012. Invändningen torde avse ett slags passivitetsverkan. Under alla förhållanden sade Husqvarna upp avtalet under år 2016.

HUSQVARNAS INKÖPSORDRAR OCH EFTERFÖLJANDE BESTÄLLNINGAR

Husqvarnas tredje grund var att bolaget under år 2014 hade skickat inköpsordrar till Plastunion i vilka fanns intagen en hänvisning till Husqvarnas allmänna villkor, som innehåller en skiljeklausul. Därefter följande beställningar har i sin tur grundats på inköpsordrarna.

Plastunion invände att det inte hade "haft anledning att fästa avseende vid" att inköpsordrarna hänvisade till Husqvarnas allmänna villkor. Bolaget invände också att det faktum att beställningarna och de därav föranledda fakturorna innehöll samma sifferkombinationer som inköpsordrarna inte innebar att det hade blivit bundet av de allmänna villkorens skiljeklausul.

Som framgår av beslutets punkt 8 har Husqvarna angivit att någon uppsägning av avtalen aldrig kom till stånd eftersom bland andra Plastunion inte accepterade någon avveckling av avtalsrelationen och eftersom Plastunion har fortsatt att tillverka och leverera komponenter enligt samma rutiner som tidigare, vilket har inneburit att bolaget accepterade de tidigare gällande villkoren och därmed även den däri ingående skiljeklausulen.

HD:S BEDÖMNING SAMT ANALYS AV BESLUTET

HD:s bedömning av de olika grunderna och invändningarna framstår som i det närmaste självklar. Mer än något annat väcker den frågan varför HD alls beviljade prövningstillstånd i målet. Men så blir det ibland: Det som vid första påseende ser ut att vara intressant, visar sig vid en mer grundlig genomgång vara ganska banalt.

Den första grunden behandlas i beslutets punkt 19. HD konstaterar att Plastunion inte var part i de avtal som Husqvarna hade med andra koncernbolag och att bolaget därför inte är bundet av avtalens innehåll. Det är en självklarhet. Det gäller även om avtalen skulle ha givit Plastunion en rätt att tillämpa dem. Plastunion skulle om så vore fallet gentemot Husqvarna ha kunnat kräva att något av avtalen från 1995 eller 2005 skulle tillämpas för deras avtalsförhållanden. Förekomsten av en sådan rätt innebär emellertid inte med nödvändighet även en skyldighet att göra det. För det krävs att de avtalslutande bolagen hade fullmakt att binda även Plastunion till avtalen.

Beträffande den andra grunden konstaterar HD i punkt 20 att parternas avtal från 2007 innehöll en skiljeklausul. HD berör inte särskilt den i punkt 7 angivna överksamheten genom Husqvarnas passivitet utan synes utgå från att den inte har påverkat avtalets bestånd.

Avtalet skapade emellertid i sig inga åtaganden, men kunde aktiveras genom en inköpsorder och av den föranledda efterföljande beställningar. En sådan utfärdades av Husqvarna under 2014 och föranledde leveranser från Plastunion. Leveranserna omfattas därför – åtminstone "i princip" – av skiljeklausulen, se punkt 23.

Att leveranserna bara "i princip" omfattas av skiljeklausulen innebär naturligtvis att de i det enskilda fallet kanske inte gör det. Plastunion hade ju invänt att Husqvarna hade sagt upp avtalet och därmed även skiljeklausulen. En sådan "enighet" som berörs i beslutets punkt 27 torde därför inte krävas för att Plastunions bundenhet till avtalet från 2007 skulle upphöra. Men som HD anger i punkt 27 angav i vart fall Plastunions moderbolag i samband med den påstådda uppsägningen att det "skulle fortsätta att leverera enligt vanliga rutiner". Och det uttalandet synes – även om det inte framgår uttryckligen av beslutet – HD ha tolkat så att det inte bara innefattade de vanliga rutinerna, utan även de vanliga villkoren. Även Plastunion synes ha fortsatt leverera på motsvarande sätt. HD konstaterar därför i punkt 28 att skiljeklausulen i 2007 års avtal mellan parterna var tillämplig för de leveranser som låg till grund för tvisten.

Där kunde beslutet ha varit klart. I punkt 29 tillägger HD emellertid – egentligen helt i onödan, men måhända för säkerhets skull – att leveranserna hade initierats genom beställningar från Husqvarna. I beställningarna fanns en hänvisning till bakomliggande inköpsordrar och det artikelnummer som i dem angavs för levererade varor. I inköpsordrarna fanns en hänvisning till de allmänna villkoren – vilka innehöll en skiljeklausul – och en webbadress där de fanns tillgängliga. Även om 2007 års avtal inte skulle ha gällt, hade parterna därför ändå avtalat att tvisten skulle lösas genom skiljeförfarande. För HD:s beslut att avslå överklagandet fanns därför både hängslen och livrem!

Som torde framgå tillför rättsfallet knappast någon ny kunskap, utan bekräftar bara vad vi redan visste:

Ett avtal skapar inte skyldigheter för andra än sina parter.

Ett standardavtal kan göras till del av ett individuellt avtal redan genom en hänvisning, åtminstone när standardavtalet är tillgängligt för motparten. En part har därför i hög grad anledning att fästa avseende vid en sådan hänvisning.

En skiljeklausul är ett villkor bland flera och ska i förhållande till övriga villkor inte hanteras på något särskilt sätt. Det ska följaktligen tillämpas och tolkas i enlighet med allmänna avtalsrättsliga principer.

[Jon Kihlman](#)

Advokat, jur.dr

OM DOKUMENTET

Senast uppdaterad

2023-05-29

Utgivare

JP Infonet

[Jon](#) Advo-
[Kihl-](#)kat,
[man](#) jur.dr

Författad av
